

КОМПОЗИТОРСЬКА ТВОРЧІСТЬ

УДК 78.071.1(437.6):784.3:780.647.2

Єва МІШКОВІЧОВА

(Банська Бистриця, Словаччина)

«ФРАГМЕНТ ТА ЕЛЕГІЯ ДЛЯ АКОРДЕОНУ» ЛЮБИЦІ ЧЕКОВСЬКОЇ

«Фрагмент та елегія для акордеону» (1997) – перший і поки що єдиний твір для цього сольного інструмента словацької композиторки *Любиці Чековської*. Він був написаний на пропозицію однокурсника по коледжу, видатного словацького акордеоніста, педагога, рецензента і публіциста Петра Катіни. Він звернувся до Любиці з пропозицією написати твір, прем'єра якого відбулася ще під час їхнього спільного навчання (1996) на факультеті музики і танцю Академії виконавських мистецтв у Братиславі. У той час композиторка-початківець створила твір, який спочатку презентувала як «Композицію для акордеону (баяну)», а після приїзду до Лондона назвала її «Фрагмент та елегія для акордеону (баяну)».

Любица Чековська – сьогодні найбільш затребувана словацька композиторка за кордоном. Вона переїхала зі східнославацького містечка Гуменне до Братислави, де вивчала теорію музики в Академії виконавських мистецтв, яку закінчила у 1998 році. Зчасом, продовжила навчання в аспірантурі Королівської академії музики в Лондоні в класі видатного композитора, професора Пола Паттерсона, з яким познайомилася на літніх курсах композиції 1997 року в Польщі. Водночас, на курсах викладали Пендерецький, Паттерсон, Гамель, Іглесіас, Россі та інші. Під час навчання в РАМ отримала дві повні стипендії та була нагороджена премією Менсона. Відвідувала курси композиції з Робертом Саксоном, Томасом Ейдом, Арво Пяртом та Гаррісоном Бертвістлом [2, 13]. Композиторка написала численні твори у різних жанрах, її творчість затребувана відомими виконавцями, камерними ансамблями, концертними та оперними театрами. Окрім класичної музики, яка постає пріоритетною, вона пише театральну та кіномузику. Окрім численних національних та міжнародних наго-

род, цінною є її співпраця зі світовим музичним видавництвом «Bärenreiter Verlag-Kassel».

Однак твір, присвячений Петеру Катіні, вперше виконаний самим Петером, а на компакт-диску «Passing Impressions», записаний сербською акордеоністкою Аною Крсманович. На цьому диску також є аранжування цієї ж п'єси для струнного оркестру, перекладене авторкою на пропозицію сера Гаррісона Бертвістла, з яким Чековська співпрацювала в Лондоні. Концертна прем'єра даної версії відбулася 13 листопада 2004 року на фестивалі «Нова словацька музика» у виконанні Братиславських камерних солістів під керівництвом Оскара Рози.

«Фрагмент та Елегія», незважаючи на те, що є раннім твором композиторки, технічно не дуже складний твір, але, саме експресивний аспект вимагає зрілого митця зі споглядальним натхненням, який розуміє контекст і глибину тексту сучасної музики. Як розповідає сама композиторка в інтерв'ю з Гаррі Россом, опублікованому в буклеті профільного CD «Passing Impressions»: «Коли я почала писати цей твір, у мене не було великого композиторського досвіду. Фактично, це одна з моїх ранніх робіт ... У той же час, я закохалася в Яначека – він мав на мене сильний вплив, і я вважаю його своїм кумиром. Я високо ціную його техніку, де весь настрій твору залежить від ідеї, закладеної на початку твору. Коли я писала, у мене був елегантний, ностальгічний настрій, і я намагалася зберегти це відчуття і у творі ...» [3].

Самобутня музична мова Чековської, з її ретельною роботою з мотивом на ґрунті атональності сучасної композиції, з постромантичними каденційними кульмінаціями, розвинулася в сучасності до такої міри, що помітна в кожному її творі і сьогодні. Сам Петро Катіна, щодо твору наголошує: «В його основі лежить досить незвична концепція поєднання постромантичних експресивних елементів із сучасною композиційною роботою. У ньому відчувається легкий вплив традиції розгорнутих вокальних композицій Леоша Яначека та меланхолії словацької народної музики з її звуковим колоритом коливальних тонів та інтервалів, неспокійними, постійно мінливими гармоніями багатотонарної музики, яка повільно, але невпинно рухається вперед. Твір активно використовує природні можливості акордеону через незначні

зміни тембру, зберігаючи здатність відтворювати щільні, поліфонічні фактури різного характеру і темпу, зберігаючи при цьому всі шари чутними і прозорими» [1].

На початку п'єси звучить тривале затишшя, над яким починає обережно розвиватися мотив – ключовий матеріал усього опусу (приклад 1). У темпі *Rubato* у проекції *delirando, misterioso, espressivo, furioso*, із поступовим нашаруванням шарів у розширеному розташуванні, композиторка вибудовує плавну драматичну дугу, яка у своєму постійному русі та експресії виявляє велику емоцію, наприклад, навіть у високих сльозливих тонах (приклад 2). Вона повільно нарощує напругу до елегійного настрою, повертаючись до початкового мелодичного мотиву з вступу, щоб заспокоїти коду в *Tetramente* і дозволити всьому музичному процесу дозвучати (приклад 3).

Приклад 1. Вступна частина, розвиток мотиву.

Приклад 2. Кульмінація градації.

Приклад 3. Елегійне закінчення.

Фрагмент та Елегія для акордеону були нагороджені премією Королівської академії музики імені Катберта Нанна в галузі композиції у 1998 році.

Література:

1. Мішковічова Є. Інтерв'ю з Петером Катіном. *Архів автора: рукопис*. 23 листопада 2023.
2. Мішковічова Є. Любіца Саламон-Чековська: Аналіз виражальних засобів у піснях для сопрано та фортепіано. *Матеріали VIII семінару «Дні Тадеуша Сальви»*. Академія мистецтв у Банській Бистриці. 2008. 13 с.
3. Саламон-Чековська, Л. *Минуці враження*. CD. Геветія. 2005
4. Чековська, Л. Фрагмент та елегії для акордеону (1997). Bärenreiter Verlag AG Базель. 2010.

УДК 78.071.1(450):780.647.2

Руслан ГОРБАЧЕНКО
(Дніпро, Україна)

НОВАТОРСЬКІ РИСИ СУЧАСНОГО АКОРДЕОННОГО МИСТЕЦТВА В ТВОРЧОСТІ МАКСИМА ШАЛИГІНА

На початку XXI сторіччя акордеон все більше продовжує зацікавлювати молодих композиторів. Це зумовлено надзвичайно багатими фактурними, тембровими, виражальними можливостями цього інструменту¹. З представників сучасних українських композиторів до акордеона в своїй творчості звертались: Олександр Шетинський, Олександр Грінберг, Ганна Гаврилець, Сергій Зажитко, Алла Загайкевич, Любава Сидоренко, Золтан Алмаші, Максим Коломієць, Кіра Майденберг-Тодорова, Адріан Мокану, Ганна Корсун. Серед покоління молодих композиторів сучасності виділяється творчість **Максима Шалигіна**. Вона охоплює різні жанри, серед них: камерна музика, вокальна, симфонічна, а також музика для театру, балету та кіно.

---

¹ Зазначимо, що у західноєвропейських і країнах Америки акордеоном називають як клавішну, так і кнопкову версію інструменту.